

Βίος Αγίου Μαξίμου του Γραικού (7 - Δίκη 1525)

[Αφιέρωματα](#) / [Άγιος Μάξιμος ο Γραικός](#)

Δίκη του 1525

Ο Δανιήλ προσπάθησε να προκαλέσει την αντιπάθεια και το μίσος του μεγάλου ηγεμόνα προς τον άγιο Μάξιμο. Πλήθος συκοφαντιών εκτοξεύτηκαν εναντίον του: Ότι διατηρούσε ύποπτες σχέσεις με τον Τούρκο πρεσβευτή που βρισκόταν στην Μόσχα, ότι κατακρίνει τον μεγάλο ηγεμόνα χρησιμοποιώντας υβριστικούς χαρακτηρισμούς, ότι συν-ωμοτούσε εναντίον του μεγάλου ηγεμόνα, γιατί δεχόταν στο κελλί του και συζητούσε με βογιάρους, όπως τους Ιβάν Μπερσέν-Μπεκλεμίσιεφ και Φιόντορ Ζιάρενου που θεωρούνταν εχθροί του[1]. Όλες οι κατηγορίες προφανώς ήταν αναπόδεικτες. Τον κατηγορούσαν ακόμη ότι ήταν εναντίον της ανεξαρτησίας της Εκκλησίας της Ρωσίας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο[2], ότι έκαμε σκόπιμα λανθασμένες μεταφράσεις στα ιερά βιβλία, και ότι δίδασκε αιρετικές διδασκαλίες.

Όλοι οι βίοι του αγίου Μαξίμου μιλούν ότι οι κατηγορίες εναντίον του ήταν συκοφαντικές. «Οι ασεβείς συκοφάντησαν τον μοναχό Μάξιμο ενώπιον του ηγεμόνα ως αιρετικό και μάγο και εχθρό του θεοφυλάκτου ρωσικού βασιλείου· και έτσι σύρεται ο αθώος σιδηροδέσμιος»[3]. «Όσον αφορά τις κατηγορίες στην δίκη, ότι διατηρούσε σχέσεις με τους Τούρκους πασάδες και τον σουλτάνο, με σκοπό να σηκώσει τον σουλτάνο εναντίον του μεγάλου πρίγκιπα, πρέπει να τις θεωρήσουμε συκοφαντικές»[4].

Η καταδίκη του αγίου Μαξίμου είχε προαποφασισθεί από τον μεγάλο ηγεμόνα μετά από εισήγηση του μητροπολίτη Δανιήλ. Στις 10 Φεβρουαρίου μεταφέρεται και

φυλακίζεται στην Μονή του Σίμωνος. Τον Απρίλιο του 1525 οδηγήθηκε, ως ο μεγαλύτερος εγκληματίας, για να δικασθεί σε Σύνοδο, η οποία συνήλθε κατά διαταγή του μεγάλου ηγεμόνα.

Όλοι οι φίλοι, οι συνεργάτες της ακολουθίας του και οι συνομιλητές του πρόδωσαν και εγκατέλειψαν τον άγιο Μάξιμο «εκτός από τον γέροντα Νεόφυτο, το όνομα του οποίου θα πρέπει να μείνει στην ιστορία ως παράδειγμα εντιμότητας και ανθρωπιάς»[5]. Ο ψυχικός πόνος για την προδοτική στάση των ανθρώπων που ήλθαν μαζί του από την Ελλάδα ελπίζοντας ότι θα βοηθήσουν στην εξύψωση του πνευματικού επιπέδου των Ρώσων, φαίνεται από την φράση που επαναλάμβανε, όταν τους αντίκρυζε κατά την διάρκεια της δίκης: «Αδελφέ, το κρίμα στην ψυχή σου»[6].

Ο ιστορικός D. Obolensky έχει γράψει για τον Μάξιμο: «Πραγματικά μπορεί να υπάρχει κάτι το συμβολικό στην μοίρα του Μαξίμου στην Ρωσία. Η απόρριψη ενός ανθρώπου ο οποίος στο βάθος της πνευματικότητας και της παιδείας του σάρκωνε ό,τι καλύτερο υπήρχε στην πνευματική καλλιέργεια της μεταβυζαντινής Ελλάδας, κατά κάποιο τρόπο σήμαινε την απομάκρυνση της Ρωσίας από την αρχαία κληρονομία που είχε από το Βυζάντιο»[7].

Στην πρώτη συνεδρία της δίκης, που έγινε με πανηγυρικό και επιβλητικό τρόπο στα ανάκτορα, ήταν παρών ο ίδιος ο μεγάλος ηγεμόνας με πολλούς πρίγκιπες και άρχοντες. Είχαν συγκεντρωθεί όλοι οι αρχιεπίσκοποι, οι επίσκοποι, πολλοί αρχιμανδρίτες, ηγούμενοι και γέροντες πολλών Μονών. Ο ηγεμόνας ήθελε η καταδίκη να προκαλέσει εντύπωση ανάλογη προς το πνευματικό και ηθικό ύψος της προσωπικότητας του Μαξίμου. Η σύνοδος του 1525 υπό την προεδρία του Δανιήλ καταδίκασε σε εξορία και ισόβια κάθειρξη στην Μονή του Οσίου Ιωσήφ στο Βολοκολάμσκ τον Αγιορείτη μοναχό ως αιρετικό και αμετανόητο αμαρτωλό. Οι κατηγορίες ήταν αστήρικτες και ανόητες, ήταν καθαρά συκοφαντικές. Ο ιστορικός Γκολουμπίνσκι θεωρεί «προφανέστατα εσχάτην ανοησίαν» την κατηγορία ότι ο Μάξιμος πίστευε και κήρυττε ότι η εκ δεξιών του Πατρός καθέδρα του Ιησού Χριστού ήταν παροδική και όχι αίδιος και αιώνιος[8]. Η Σινίτσινα θεωρεί την καταδίκη «άδικη που έγινε με κακόβουλη πρόθεση»[9].

Όταν αργότερα ο άγιος Μάξιμος ήταν φυλακισμένος στην Μονή Ότροτς της Τβέρ, απευθυνόμενος στο συμβούλιο των βογιάρων, επιτρόπων του ανηλικού Ιβάν Δ΄ του Τρομερού, είχε στείλει την δική του Ομολογία της ορθόδοξου πίστεως[10]. Σε αυτήν εκθέτει το ορθόδοξο φρόνημά του, ανασκευάζει τις διάφορες κατηγορίες περί αιρετικών διδασκαλιών και εκφράζει το βαθύ παράπονό του για την συκοφαντία των αντιζήλων του ότι ήταν αιρετικός και εχθρός του ρωσικού κράτους. «Με την μεγαλοψυχία που τον διακρίνει, εύχεται να μην προσμετρήσει ο

Κύριος την πράξη αυτή των κατηγορών του ως αμαρτία»[11]. Το ίδιο παράπονο εκφράζει και σε επιστολές που έστειλε σε σημαίνοντα πρόσωπα, πιστεύοντας ότι θα επανόρθωναν την εις βάρος του αδικία[12]. Για να αποδείξει τις συκοφαντίες των κατηγορών του έγραψε δύο Λόγους απολογητικούς, στους οποίους παραθέτει παραδείγματα από τα ρωσικά βιβλία, που ήταν γεμάτα από λάθη και δογματικές πλάνες, οφειλόμενα σε σφάλματα των παλαιών μεταφραστών, οι οποίοι δεν γνώριζαν την ελληνική γλώσσα, τα οποία διόρθωσε[13].

Ο ιεροδιάκονος Ησαΐας Καμεντσάνιν, σύγχρονος και συνεργάτης του αγίου Μαξίμου, στην Έγκυρη αφήγηση που δημοσιεύτηκε στα Μηναία του ιερέα Ιωάννη Μιλούτιν (1646-1656), γράφει ότι μετά την καταδικαστική απόφαση «τού πέρασαν οι αδελφοκτόνοι τα σίδερα και τον φυλάκισαν, υπέφερε δε εκεί μέσα τα πάνδεινα στην Μονή του Ιωσήφ. Από τους καπνούς και θλίψεις για πολλές ώρες έπεφτε κάτω νεκρός»[14].

Είχε δοθεί διαταγή στον ηγούμενο της Μονής στο Βολοκολάμσκ και στους γέροντες της Μονής να κλεισθεί σε σκληρή φυλακή μέσα στο μοναστήρι και με πολλή ασφάλεια. Να μην βγαίνει από εκεί και να μην επιτρέπουν σε κανέναν ξένο να πηγαίνει προς αυτόν. Να μην έχει αλληλογραφία και επικοινωνία ούτε με τους μοναχούς της Μονής. Επίσης του απαγόρευσαν την Θεία Κοινωνία και τον εκκλησιασμό[15]. Ηγούμενος εκείνη την εποχή ήταν ο Νήφων, μαθητής του μητροπολίτου Δανιήλ, άνθρωπος ξένος προς τον νόμο της φιλανθρωπίας και της ευσπλαχνίας. Χάριν του μητροπολίτου με κάθε τρόπο βιαιοπραγούσε και στενοχωρούσε τον φυλακισμένο.

Έξι χρόνια πέρασε ο όσιος Μάξιμος στην Μονή του Οσίου Ιωσήφ στο Βολοκολάμσκ σε αυτή την σκληρή σκλαβιά, ανάμεσα σε εχθρικούς προς αυτόν μοναχούς, σε ένα υγρό και στενό κελλί, όπου υπέμεινε την πείνα, το κρύο, την δυσωδία, τις αναθυμιάσεις και την στέρηση ασχολίας, διότι του αφήρεσαν τα βιβλία και του απαγόρευσαν να γράφει. Ως φρουροί του εγκλείστου μάρτυρος Μαξίμου τοποθετήθηκαν ο μοναχός Τύχων Λένκωφ, προστατευόμενος του μεγάλου ηγεμόνα, και ο ιερομόναχος Ιωνάς, πειθήνια όργανα του Δανιήλ και γνωστοί για την σκληρότητα και απανθρωπιά τους[16]. Αυτοί παρακολουθούσαν άγρυπνα κάθε κίνηση του αγίου και τον βασάνιζαν χωρίς ίχνος συμπαθείας είτε κατόπιν εντολής είτε με δική τους πρωτοβουλία.

Ο Μάξιμος αγάπησε τους Ρώσους αδελφούς του, εργάστηκε και αγωνίστηκε για να προσφέρει ό,τι καλύτερο μπορούσε, για να ωφεληθούν. Αγάπησε «τούς ιδίους εις τέλος»[17], αλλά οι ίδιοι τον απέρριψαν. Αντί των ευεργεσιών του απέδωσαν αδικία, συκοφαντία, βάσανα. Όμως ο άγιος Μάξιμος ποτέ δεν θεώρησε ως εχθρούς του όλους αυτούς που τον αδικούσαν, που τον βασάνιζαν. Τους αγαπούσε ως

αδελφούς του. Και το γεγονός αυτό αποτελεί ασφαλές κριτήριο ότι είχε μέσα του μόνιμα το Άγιο Πνεύμα. Γιατί, όπως λέγει ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, «όποιος δεν γνώρισε το Άγιο Πνεύμα δεν είναι δυνατόν να αγαπά τους εχθρούς»[18].

Ο Μάξιμος εγκαταλειμμένος από φίλους και θαυμαστές, κλεισμένος μέσα σε σκοτεινό κελλί φυλακής, δεν μπορούσε ούτε να διδάσκει, ούτε να γράφει, ούτε να διαβάζει, ούτε να αλληλογραφεί. Η μόνη παρηγορία του ήταν η καταφυγή στην προσευχή. «Ο Θεός μή μακρύνης απ' εμού. Ο Θεός εις την βοήθειάν μου πρόσχες»[19]. Και ο Κύριος έστειλε Αγγελο, ο οποίος τον στερέωσε στην υπομονή λέγοντάς του: «Ω καλόγερε, με αυτά τα [πρόσκαιρα] βάσανα θα λυτρωθείς από τα αιώνια»[20]. Εδώ ο άγιος Μάξιμος μπορούμε να πούμε ότι έζησε πλήρως την θεία αποκάλυψη και προτροπή που δέχθηκε αργότερα ο άγιος Σιλουανός: «κράτα τον νου σου στον άδη και μην απελπίζεσαι»[21]. Διότι ο άγιος Μάξιμος δεν κρατούσε μόνο τον νου του στον άδη, αλλά και βίωνε τον άδη σε όλο το είναι του και στην ψυχή και στο σώμα του. Τα πρόσκαιρα αυτά βάσανα δεν μπορεί να τα υποφέρει εύκολα η ανθρώπινη φύση, χωρίς να αποκάμει, να προδώσει. Μόνο οι άγιοι Μάρτυρες είχαν αυτήν την καρτερία και υπομονή. Η θεία Πρόνοια τον είχε επιλέξει ως χωρητικό των παθημάτων του άδου που αποδέχθηκε με όλη του την προαίρεση, γι' αυτό δεν απελπίστηκε, αλλά έγινε συνάμα και έμπλεος της Χάριτος του Αγίου Πνεύματος.

Γεμάτος από την θεία Χάρη μετά την αγγελική επίσκεψη ευχαριστούσε τον Κύριο γράφοντας με κάρβουνο στους τοίχους της φυλακής Παρακλητικό Κανόνα στο Πανάγιο Πνεύμα, γιατί δεν είχε ούτε πένα ούτε μελάνι[22]. Ο πρώτος πατριάρχης Μόσχας και πάσης Ρωσίας, ο άγιος Ιώβ (1589-1605), επικύρωσε τον Κανόνα αυτόν και σύστησε να ψάλλεται στις Ακολουθίες, σε Σύνοδο που έγινε τον Απρίλιο του 1591 επί τσάρου Θεοδώρου[23].

Από το πρώτο κιόλας τροπάριο της α' ωδής φαίνεται η δίψα του για το Άγιο Πνεύμα. «Ο τώ μάννα ποτέ εν ερήμω διαθρέψας τον Ισραήλ, και την ψυχήν μου, Δέσποτα, έμπλησον του Αγίου Πνεύματος, ίνα θεαρέστως δουλεύω σοι». Σε επόμενο τροπάριο αναφέρεται έμμεσα στην επίσκεψη του Αγγέλου λέγοντας: «Συν τοίς ασωμάτοις Σου λειτουργοίς άδω σοι καγώ, γή ων και χούς, τον τρισάγιον ύμνον, Τριάς και Μονάς υπεράγαθε». Παρακαλεί την Αγία Τριάδα να τον στηρίξει στην θλίψη του, και την Θεοτόκο να αποτρέψει τις επιθέσεις των αοράτων εχθρών του: «Και την εμήν τη θλίψει ασθενούσαν ψυχήν τη άνωθεν δυνάμει σου στήριξον». «Τάς κατ' εμού ολεθρίας προσβολάς των αοράτων εχθρών μου απότρεψον, Παρθένε, εκ της ψυχής μου»[24].

Ο άγιος Μάξιμος, ενώ αποδεχόταν με ταπείνωση όλες τις άδικες κατηγορίες, δεν αποδέχθηκε την καταδίκη του ως αιρετικού. Υποστήριζε ότι η μόνη αρμόδια

εκκλησιαστική αρχή να τον δικάσει ήταν το Οικουμενικό Πατριαρχείο, στού οποίου την δικαιοδοσία ανήκε ως Αγιορείτης μοναχός. Υπέφερε όμως όλα τα δεινά με υπομονή και ανεξικακία. Δεν κακολόγησε κανέναν από τους αιτίους των θλίψεών του. Η ταπείνωσή του τον διεφύλαξε να συμπεριφέρεται μέσα στα όρια της πραότητας και ευγένειας. Απέδιδε τις δοκιμασίες του στις δικές του αμαρτίες.

«Έτσι ο άγιος Μάξιμος, από θεία πληροφορία, απέκτησε πλήρη επίγνωση ότι εκπληρώνει το θείο θέλημα, σαν να ήταν εγκαταλειμμένος και θεωρούμενος βδέλυγμα απ' όλους, ξένος σε ξένη χώραί Έγκλειστος και ησυχαστής, προσευχόμενος έμπονα, με αλάλητους στεναγμούς της καρδιάς και αδιαλείπτως,

με την νοερά από τα βάθη της καρδιάς επίκληση του ονόματος του γλυκυτάτου Νυμφίου του Ιησού Χριστού. Έτσι με το μαρτύριό του και την άρση του Σταυρού του Κυρίου με επίγνωση, ο άγιος έγινε τέλειος εν Χριστώ, απαθέστατος, ψαλτήριο τερπνό και εύηχος κιθάρα του Παναγίου Πνεύματος και κατοικητήριο της Αγίας Τριάδας!»[25]

Πηγή: Άπαντα Αγίου Μαξίμου Γραικού, Αγίου Μαξίμου Γραικού Λόγοι, Τόμος Α΄, Μετάφραση: Μάξιμος Τσμπένκο - Τιμόθεος Γκίμον, Έκδοσις Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 2011.

[1]. Βλ. Χρήστου Λασκαρίδη, ό.π., σ. 242. «Χωρίς χρονοτριβή ηγεμόνας και μητροπολίτης θέτουν τέρμα στίς φιλελεύθερες αυτές συζητήσεις, πού γίνονταν στό κελλί τού Μαξίμου».

[2]. Βλ. Χρήστου Λασκαρίδη, ό.π., σ. 239. «Ωστόσο, ο τρόπος μέ τόν οποίον γίνεται η τοποθέτηση τού μητροπολίτη Δανιήλ, χωρίς τήν επικύρωση τής Κωνσταντινουπόλεως, είναι καί η αρχή τού τέλους τού Έλληνα αγιορείτη. Η προσήλωση τού Μαξίμου στήν βυζαντινή παράδοση καί η βαθιά του πίστη στήν εθιμοταξία τής Ορθόδοξης Ανατολής δέν τού επιτρέπουν νά σιωπήσει καί νά μήν θεωρήσει μιά τέτοια ενέργεια ως αυθαίρετη καί αντικανονική. Αναζητεί επίμονα νά πληροφορηθεί τούς λόγους γιά τούς οποίους στίς ακολουθίες οι Ρώσοι δέν μνημονεύουν τόν Οικουμενικό πατριάρχη, αλλά καί γιατί δέν τοποθετούν τόν μητροπολίτη τους όπως πρώτα κατά τό παλαιόν έθος».

[3]. Βλ. Sergej Belokurov, O biblioteke moskovskikh gosudarej v XVI stoletii (Η βιβλιοθήκη τών ηγεμόνων τής Μόσχας κατά τόν 16ον αιώνα), Παράρτημα, σ. XXXVII, Μόσχα 1898. Πρβλ. «Skazanie v korpusе sochinenij» («Αφήγηση στήν συλλογή τών έργων του»), στό Nina Sinicyna, Skazanija o prepodobnom Maksime Greke, Μόσχα 2006, σ. 83.

[4]. Vjacheslav Rzhiga, ό.π., σ. 94.

[5]. Χρήστου Λασκαρίδη, ό.π., σ. 243. «Από τούς πρώτους πού τόν πρόδωσαν ήταν ο Έλληνας υποτακτικός του μοναχός Αθανάσιος, οι Σέρβοι Feodor καί Arsenij, πού ανήκουν στήν ακολουθία του, καθώς καί ο Βούλγαρος Savva Lavrentij. Ποιός όμως θά τό περίμενε νά τόν προδώσει όχι απλώς ο συνοδός του, αλλά ο συνεργάτης καί

φίλος του, ο Έλληνας προηγούμενος Σάββας;».

[6]. Χρήστου Λασκαρίδη, ό.π., σ. 245.

[7]. Dmitrij Obolensky, *Six byzantine portraits*, Οξφόρδη 1988, σ. 217.

[8]. Evgenij Golubinskij, *Istorija Russkoj Cerkvi*, (Ιστορία τής Ρωσικής Εκκλησίας), τόμ. Β, τμ. 1, Μόσχα 1900, σσ. 712-713.

[9]. Βλ. Nina Sinicyna, *Skazanija o prepodobnom Maksime Greke*, Μόσχα 2006, σ. 15.

[10]. Maksim Grek, *Sochinenija*, Λόγος Ι, τόμ. 1, Καζάν 1859, σσ. 23-39.

[11]. Χρήστου Λασκαρίδη, ό.π., σ. 245.

[12]. Μαξίμου Γραικού Άπαντα, τόμ. Α΄, έκδ. Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 2011. Λόγοι 37, 29, 33 και 28.

[13]. Maksim Grek, *Sochinenija*, τόμ. 3, Καζάν 1862. Λόγοι 8 και 9.

[14]. «Skazanie izvestno o prihode na Rus Maksima Greka i kako preterpe do skonchanija svoego (Έγκυρη αφήγηση περί τής αφίξεως τού Μαξίμου Γραικού στην Ρωσία και πώς έκανε υπομονή μέχρι τό τέλος του) τού ιεροδιακόνου Ησαΐα Kamenchanin», στό Sergey Belokurov, *O biblioteke moskovskih gosudarej v XVI stoletii*, Μόσχα 1898, Παράρτημα, κεφ. 6, σ. XX. Πρβλ. Nina Sinicyna, *Skazanija o prepodobnom Maksime Greke*, Μόσχα 2006, σ. 95.

[15]. Βλ. Δικαστικοί Κατάλογοι Sibirsky Spisok (Συλλογή τού Ιωνά Ντούμιν), Αλτάι Σιβηρίας, κώδ. F.IV. 3, φ. 344-345.

[16]. Βλ. Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, ό.π., σ. 302.

[17]. Πρβλ. Ιω. 13,1.

[18]. Βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, Έσσεξ Αγγλίας 102003, σσ. 432, 456.

[19]. Ψαλμ. 70,12.

[20]. Βλ. μαρτυρίες τού ιεροδιακόνου Ησαΐα Kamenchanin, συγχρόνου και συνεργάτη τού αγίου Μαξίμου, στό Nina Sinicyna, *Skazanija o prepodobnom Maksime Greke*, Μόσχα 2006, σσ. 89, 91 και 95.

[21]. Αρχιμ. Σωφρονίου, ό.π., σ. 516.

[22]. Βλ. «Skazanie izvestno o prihode na Rus Maksima Greka i kako preterpe do skonchanija svoego (Έγκυρη αφήγηση περί τής αφίξεως τού Μαξίμου Γραικού στήν Ρωσία καί πώς έκανε υπομονή μέχρι τό τέλος του) τού ιεροδιακόνου Ησαΐα Kamenchanin», στό Nina Sinicyna, Skazanija o prepodobnom Maksime Greke, Μόσχα 2006, σ. 95.

[23]. Βλ. Nina Sinicyna, Skazanija o prepodobnom Maksime Greke, Μόσχα 2006, σσ. 90-91.

[24]. Βλ. Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, ό.π., σ. 302.

[25]. Αρχιμ. Εφραιμ καθηγουμένου Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, «Άγιος Μάξιμος ο Βατοπαιδινός», Πemptουσία, τχ. 20, Απρίλιος-Ιούλιος 2006, σ. 114

<http://bit.ly/10inste>